

KÖZNEVELÉSI KÖRKÉP

VÁLOGATÁS A SOPRONI TANKERÜLETI KÖZPONT ANTISZEGREGÁCIÓS MUNKACSOPORTJÁNAK ÍRÁSAIBÓL

DOI: 10.17165/TP.2019.3-4.20

HORVÁTH LÁSZLÓNÉ¹

Hiánypótló szakmai együttműködés az iskolai integrációban

Kísérleti, többségi tantervű, kislétszámú osztály indult Sopronban, hogy megkönnyítse a tan-kötelezett, ép intellektusú, autizmus spektrumzavarral, kevert fejlődési zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral élő tanulók iskolakezdését. A tanulócsoport létrehozásának célja, hogy fokozatos integráció révén olyan pedagógiai gyakorlat alakuljon ki az ellátórendszerben, amely elősegíti az érintett tanulók későbbi zavartalan beilleszkedését. Az egyedülálló kezdeményezés, amely egyszerre biztosítja a korai nevelés-oktatás terén szükséges sérülésspecifikus támogatást, ugyanakkor a tanulók fejlettségének megfelelően lehetőséget ad a többségi kortárs iskolai csoportokba való átjárhatóságra, a Soproni Tankerületi Központ, a Soproni Kozmutza Flóra Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, a szülők által választott általános iskola és a szülők négyoldalú szakmai együttműködésének eredményeképpen valósul meg.

Bevezetés

Az Európai Unió kiemelt feladatként kezeli a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók esélyegyenlőségének megvalósulását a nevelés-oktatás folyamatában. Ennek megfelelően országunkban is kialakult egy méltányos oktatási rendszer, amely folyamatos felülvizsgálatot és fejlesztést igényel. Bármennyire is azonosulunk az inkluzív szemlélettel, az integrációs törekvések gyakorlati megvalósítása számos kihívás elé állítja az intézményeket. Emellett figyelniük kell arra a tényre, hogy a közoktatási intézményi adatbázisok az ezredforduló óta a gyermekkorú populáció körében növekvő számú és arányú autizmus spektrumzavarral élő népességet mutatnak (Keszi és mtsai, 2019). Bár a befogadó többségi iskolák száma dinamikusan nő, a tendencia alakulása Sopron és kistérsége vonatkozásában is komoly kihívás elé állítja a gyógypedagógiai

¹ intézményvezető; Soproni Kozmutza Flóra Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Szakiskola; igazgato@kozmutza.hu

intézmények ezen területen (is) képesítést szerzett pedagógusait. Az iskolás korosztályba tartozó autizmus spektrumzavarral (Autism Spectrum Disorder – ASD) élő tanulókat befogadó tanintézetek egy része integrált, más részük gyógypedagógiai tanterv szerint végzi oktató-nevelő munkáját. Ennek megfelelően, a gyermekek egy része integrált körülmények között tanuló autizmus spektrumzavarral élő tanuló, akik többségi oktatási intézményekbe járnak, másik részük pedig kifejezetten gyógypedagógiai oktatásban, fejlesztésben részesül, ők speciális fogytékossággal élők számára fenntartott intézmények tanulói.

A Soproni Tankerületi Központ fenntartásában működő intézményekben is megnövekedett arányban jelentkezik az ép értelmű, autizmus spektrumzavarral diagnosztizált tanulók beiskolázása, ami az érintett intézmények számára egyre nagyobb kihívást jelent a feladatellátás terén. Mi, az EGYMI szakemberei, érintettek vagyunk e problémák megoldásában, változások létrehozásában, új pedagógiai módszerek kidolgozásában. A többségi iskolákkal együttműködve olyan pedagógiai gyakorlatot alakítottunk ki, ami az integráció folyamatában, az iskolai rendszerben a továbbjutási esélyek növelését segítheti elő, biztosítva az intézmények nyitottságát, az ellátórendszer átjárhatóságát az autista tanulók számára is.

Az érintett célcsoportba tartozó gyermekek ellátásában megoldást jelenthet a Soproni Tankerületi Központ országos viszonylatban is úttörőnek számító kezdeményezése. Az ép intellektusú ASD tanulók számára alsó tagozatos évfolyamokon az EGYMI indít integrációra felkészítő kislétszámú osztályt a szükséges szakmai feltételek megteremtésével. A gyógypedagógiai asszisztens támogatásával működő kéttanáros modell biztosítja a többségi tanterv szerinti haladás mellett a sérülésspecifikus gyógypedagógiai megsegítést. Ezen ellátási forma eredményességét arra alapozzuk, hogy az EGYMI-ben található meg azok a szakemberek, akik az újító kezdeményezésben szaktudásukkal, speciális eljárások alkalmazásával, eredményesen átsegíthetik az autista gyerekeket a korai nehézségeken, valamint a nevelés-oktatás terén támogatásukkal elérhetik, hogy az alsó tagozatos tanítási szakasz végéig, fejlettségüknek megfelelően beilleszthetők legyenek a kortás iskolai csoportokba.

A gyermekek fogadásához, integrációjához szükséges oktatási és nevelési feltételek megteremtésén túl, a megvalósulás sikeréhez hozzájárult a Soproni Tankerületi Központ támogatása, elkötelezett hozzáállása. A szükséges erőforrások összegyűjtése, valamint az alapos helyzetfeltáró és helyzetértékelő munka mellett, a szülőkkel való szoros együttműködés alapján készítették elő a projekt megvalósítását. Az oktatás formális keretek között működik, amely időben hosszabb távon garantálja a program zavartalan működését, és egyben biztosítja a tanulók szülei által megjelölt többségi intézményekbe való későbbi befogadást. Az érintett szülők támogató hozzáállásával az engedélyeztetés folyamata a tanévkezdésig sikerrel zárult.

A szakmai háttérrel adó intézmény bemutatása

A Soproni Kozmutza Flóra Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Szakiskola, eltérő tanterv szerint oktató, többcélú gyógypedagógiai intézmény, amely lassan két évtizede foglalkozik ASD tanulók nevelésével-oktatásával. Általános iskolai, készségfejlesztő iskolai és szakiskolai tagozaton végzi a tanulásban akadályozott, enyhe értelmi fogyatékos (autizmus spektrumzavar, egyéb pszichés fejlődési zavar, érzékszervi fogyatékos – hallási fogyatékos, látási fogyatékos) és az értelmileg akadályozott/középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek, valamint a súlyosan halmozottan sérült tanulók nevelését és oktatását (Pedagógiai Program, 2019).

Egységes gyógypedagógiai módszertani intézményként feladata a SNI gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése a többségi óvodákkal, iskolákkal való együttműködésben. Mára Sopronban és kistérségében intézményünk gyógypedagógusai és utazópedagógusai látják el mind a szegregáltan, mind az integráltan nevelt és oktatott gyermekek, tanulók többségét. Miután évről-évre az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók létszámának folyamatos növekedése tapasztalható, célunk, hogy iskolánk az ASD gyermekek fejlesztése tekintetében is gyógypedagógiai központtá váljon.

Az idei tanévben 38 fő autizmus spektrumzavarral diagnosztizált gyermek nevelését-oktatását végzi az intézmény, illetve hozzájárul eredményes fejlesztésükhöz az utazó gyógypedagógusi hálózat útján. Az oktatást integrált keretek között, az adott osztályoknak megfelelő tanulócsoportokban végezzük, ezért kiemelt feladatunknak tekintettük, hogy a fejlesztő munkára megfelelő felkészítést biztosítsunk iskolánk pedagógusai számára. E speciális területnek megfelelő szakképzettségű pedagógusok alkalmazása jelenleg országos szinten sem tekinthető megoldottnak. Iskolánkban szakirányú továbbképzés keretében biztosítjuk, hogy valamennyi osztályfőnök, valamint az utazó gyógypedagógusok, illetve az asszisztensek megfelelő ismereteket, kamatoztatható tudást szerezhessenek az autizmus spektrumzavar legfontosabb sajátosságairól (Pedagógiai Program, 2019).

E szakmai tőkét a nevelés-oktatás gyakorlatában felhasználva fejlesztettünk új módszertani megoldást az autista tanulók gördülékeny beiskolázására.

Integrációra való felkészítés az EGYMI-ben

Szervezeti és szakmai fejlesztés megvalósításával, az általános iskolai tagozaton 2019/2020. tanévtől felmenő rendszerben, új alapfeladatként látja el az intézmény - többségi tanterv alkalmazásával - 1-4. évfolyamon az ép intellektusú, integráltan nem oktatható, autizmus spektrumzavarral (BNO F84) diagnosztizált gyermekek, tanulók általános iskolai nevelését-oktatását. A kis csoportos nevelés-oktatás célja elsősorban a tanulók integrációra való felkészítése.

Az új osztály indítását gondos előkészítő munka előzte meg. Az óvodákkal történt egyeztetést, a beiskolázásban érintett gyermekekkel kapcsolatos információk összegyűjtését megkönnyítette, hogy az óvodai feladatellátást iskolánk utazó gyógypedagógusai végezték. A fenntartó tankerületi központ biztosította a feladat ellátásához a szükséges tárgyi (berendezés, autizmus specifikus fejlesztő eszközök), valamint humán erőforrás feltételeket.

A tanulást támogató környezet létrehozásához az oktatási feltételeket a feladatnak megfelelően alakította ki az intézmény: a kis létszámú osztály számára egymásba nyíló termeket biztosít, így szükség szerint akár el is vonulhat a tanuló, ha valamilyen okból nem szeretne a többiekkel egy helyiségben lenni. A tantervi tartalmakon túl, a szakértői bizottság véleményében foglaltak szerint biztosítunk gyógypedagógiai ellátást a tanulók számára. Egyéni és kis-csoportos fejlesztő foglalkozások keretében autizmus specifikus komplex gyógypedagógiai fejlesztést, logopédiai fejlesztést, zeneterápiát, Ayres-terápiát, kutyaterápiát nyújtunk (Pedagógiai Program, 2019).

A választott többségi kerettanterv adaptálásával elkészült az iskola helyi tanterve, amelynek megalkotása során szem előtt tartottuk mindazokat a követelményeket, amelyek megvalósítása elengedhetetlen a sajátos nevelési igényű, ép intellektusú, ASD tanulók fejlesztésében, és a rendelkezésre álló időkeretben, az iskola szervezeti keretei között eredménnyel megvalósíthatók. Kiemelt feladatunknak tekintjük a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztését. Figyelünk bizonyos lelki zavarokat mutató tünetekre is, az iskolapszichológus segítségével próbáljuk megoldani ezeket a problémákat. Nagyobb hangsúlyt kap a helyes tanulási, magatartási, viselkedési szokások kialakítása, megerősítése. Az önálló tanulást speciális eszközökkel támogatjuk. Kihívásként tekintünk a feladatra, amelynek megvalósításával azt kívánjuk elérni, hogy az iskolai szabályrendszer elfogadtatása, szokásrend kialakítása, megszilárdítása mellett, a tanulók akadémiai képességeinek fejlesztésével, a szociális és kommunikációs képességeinek fejlesztése útján, a 3-4. osztály végére készen álljanak a többségi intézményrendszerben történő integrált oktatásra. A tanulók számára az egyéni sajátosságok

figyelembevételével, a fejlődési pálya tükrében, fokozatos beszoktatás útján, folyamatos integráció biztosítását tervezzük. Munkánk során kiemelten ügyelünk arra, hogy egyensúlyt teremtsünk a gyermekek teljesen védett környezetben történő fejlesztése, és a biztonságos beilleszkedésük érdekében megtenni szükséges fokozatos és folyamatos előrelépések között, hogy a gyermekek számára ne legyen megterhelő a folyamat, ne okozza tüneteik súlyosbodását.

Az autista gyermekek szülei rendkívül nagy hatással lehetnek a gyermek sikeres iskolai oktatására és nevelésére. A szülőkkel való további eredményes együttműködés nélkülözhetetlen a felmerülő nehézségek leküzdéséhez, a zökkenőmentes, nagyobb problémák nélküli beilleszkedéshez. Az iskola és a szülők között olyan ideális kapcsolat megteremtésére törekszünk, amelyben a közös cél elérése érdekében, a nevelési feladatok optimális megvalósítása során, pedagógusaink partnerként számíthatnak a szülők segítő hozzáállására. Különös gondot fordítunk a szülők folyamatos tájékoztatására gyermekük személyiségfejlődéséről, tanulmányi előrehaladásáról, elért eredményeiről, további lehetőségeiről. A legfontosabb feladat a felmerülő problémás helyzetek együttműködésen alapuló megoldása, ami a felek részéről rugalmasságot követel, a másik oldal érveinek, szempontjainak megismerését igényli, az elzárkózás helyett együttes munkára törekvést követel meg. A szülőkkel való rendszeres kapcsolattartás érdekében szülőklubot működtetünk, ahol tanácsot adunk számukra a gyermekük otthoni foglalkoztatásával kapcsolatban, nagy hangsúlyt helyezve a szülők által felvetett problémák kezelésére.

A sikeres megvalósítást támogató intézmények közti kooperáció

Iskolánk az integritás elvét követve folyamatos kapcsolatot tart a többségi iskolákkal. A tanulók visszaintegrálása tekintetében, kiemelt feladatunk a fogadó intézményekkel való szoros kapcsolattartás, együttműködés és szakmai segítségnyújtás a sikeres beilleszkedés elősegítése érdekében. A közös gondolkodás kialakítása jegyében, szakmai dialógust folytatva igyekszünk számukra módszertani segítséget nyújtani. Az utazó gyógypedagógusi ellátás területének is egyik kiemelt feladata - az SNI tanulók rehabilitációs fejlesztése mellett - az integráló pedagógusokat, intézményeket támogató tevékenység. Az integrált nevelés támogatásában, új szerepkörben is meg kell felelnünk, hiszen a tanári szerepet fokozatosan kiegészíti a tanácsadói, terapeuta, szolgáltatói, szupervizori szerepkör. E komplex tevékenységrendszer tervezéséhez segítségnyújtási protokoll kialakítására törekszünk.

Feladataink a jövőre nézve

Célunk, hogy az intézményünkre vonatkozó törvényi előírásoknak megfelelően, az iskolával tanulói jogviszonyban álló gyermekek az életkoruknak, fejlettségi állapotuknak, szükségleteiknek megfelelő teljes körű pedagógiai, gyógypedagógiai ellátást kapjanak: mind a tanórán, mind a tanórán kívüli egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozásokon, a tehetséggondozás terén, valamint a gyermekvédelem területén elsősorban kulturális, illetve szociális hátrányaik enyhítése érdekében.

Munkánk sikerességének a garanciája, az egyes tanuló érdekeit elsődlegesen előtérbe helyező, szakmai szempontokat érvényesítő, a pedagógiai optimizmus szellemében tevékenykedő tantestület, valamint az iskola többi dolgozójának összehangolt, átgondolt munkája, a biztonságos és barátságos iskolai légkör.

A sajátos nevelési igényű gyermekek oktatása-nevelése a pedagógustól folyamatos innovációt követel meg. Az inkluzív környezet megteremtése, a megfelelő munkamegosztáson alapuló együttműködés mellett a szakembereknek folyamatosan képezniük is kell magukat. Az érintett csoport felkészítése hosszú folyamat, a helyzet megoldása – a tankerületi központ támogatásával – szakmai továbbképzéssel biztosítható, amely az alkalmazott oktatási módszerekre, az oktatásszervezés lehetőség szerinti rugalmasságára, és nem utolsósorban a fejlesztésre szoruló gyermek megértésére, elfogadására készítik fel a pedagógusokat.

Egységes gyógypedagógiai módszertani intézményként több évtizedes szakmai múlttal, utazó gyógypedagógusaink támogató szakmai munkájával, specifikus rehabilitációs foglalkozások megvalósításával továbbra is az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek ellátásának támogatói maradunk. Mindent megteszünk azért, hogy a hiánypótló kísérleti módszer alkalmazása egy járható útja legyen az autisztikus tanulók sikeres iskolai integrációjának.

BIBLIOGRÁFIA

Keszi Roland – Kiss László – Pál Judit – Papp Gergő (2019). Autista gyermekek a mai magyar közoktatásban. *Kapocs : a Nemzeti, Család- és Szociálpolitikai Intézet folyóirata*, 10. évf. 3. sz. pp. 30–46. [online] http://www.ncsszi.hu/download.php?file_id=1017 [2019.szeptember 12.]

Pedagógiai Program (2019). Soproni Kozmutza Flóra Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Szakiskola.